

ABSTRAKT

Pojem štěpení je definován jako proces, při kterém se tvoří agregované soubory psychických elementů, které není možné vzájemně propojit pro neslučitelnou psychickou zkušenost. Soubory pak vytvářejí mnohočetná dělení uvnitř psychického aparátu. Současné poznatky ukazují, že psychické štěpení u schizofrenie se pravděpodobně specificky projevuje na neurální úrovni jako narušení organizace v neurální komunikaci. Narušená neurální komunikace je zřejmě podkladem deficitů v oblasti psychického zpracování, které popisuje řada neurovědních konceptů jako jsou například teorie narušené konektivity, souběžných výbojů a dynamické komplexity. V této souvislosti je cílem teoretické části disertační práce popsat hlavní neurovědní teorie, které komplementárně odrážejí vzájemně propojené procesy mezi psychickou a mozkovou činností, které jsou základem poruch mentální integrace a které pravděpodobně představují neurální reprezentace štěpení u schizofrenie.

Účelem první části empirického výzkumu bylo ozřejmit vztahy mezi psychologickým procesem štěpení a narušenými kognitivními a afektivními funkcemi u schizofrenie. Jako kontrolní skupina byl použit vzorek pacientů s hraniční poruchou osobnosti (HPO).

Metody: V rámci klinické studie jsme vyšetřovali 30 pacientů se schizofrenií a 35 pacientů s HPO. Symptomy štěpení byly měřeny za použití sebemonitorovací škály index štěpení (Splitting Index - SI). Pro ohodnocení stupně desorganizace sémantické paměti jsme použili test verbální fluence. Další psychopatologické symptomy byly vyšetřovány s použitím nástroje Hodnocení zdravotního stavu (Health of the Nation Outcome Scale - HoNOS).

Výsledky: Hlavní výsledky ukázaly, že index štěpení SI je signifikantně vyšší u HPO než u schizofrenie a na druhou stranu je verbální fluence signifikantně nižší ve skupině pacientů se schizofrenií. Psychopatologické symptomy měřené HoNOS byly signifikantně vyšší ve skupině s HPO než u schizofrenie. Signifikantní korelační vztahy byly nalezeny mezi verbální fluencí a „faktorem ostatních“ na škále SI (Spearman $r = -0.52$, $p, 0.01$) u schizofrenních pacientů.

Závěr: Proces štěpení je odlišný u schizofrenie a HPO. U pacientů s HPO štěpení ústí do psychické nestability, zatímco u schizofrenie psychická fragmentace vede k asociálnímu štěpení, které lze sledovat v nízkých skórech verbální fluence. Tento závěr je v zásadě ve shodě s Bleulerovým historickým konceptem štěpení u schizofrenie.

Ve druhé části empirického výzkumu jsme zvažovali pravděpodobnou klíčovou roli disociace u schizofrenie. Současně jsme vycházeli také z toho, že podobnou roli může mít disociace také u hraniční poruchy osobnosti (HPO). Zároveň jsme zjistili, že studie, které by srovnávaly specifické projevy disociace u schizofrenie a HPO jsou velmi řídké. V této souvislosti bylo účelem studie vyšetřit výskyt disociativních a dalších psychopatologických symptomů u schizofrenie a srovnat přítomnost těchto symptomů s jejich výskytem u HPO. Dalším cílem bylo zjistit možný vliv medikace antipsychotiky na symptomy disociace.

Metody: Vyšetřovali jsme 31 pacientů se schizofrenií a 36 pacientů s HPO. Symptomy disociace byly měřeny škálou disociativních zkušeností (Dissociative Experiences Scale - DES). Symptomy vztažené ke stresu a traumatickým zkušenostem byly hodnoceny dotazníkem pro zjišťování traumatické zkušenosti (Trauma Symptom Checklist-40 - TSC-40) a další psychopatologické symptomy škálou Hodnocení zdravotního stavu (Health of the Nation Outcome Scales - HoNOS). U

všech pacientů jsme také vyšetřovali aktuální denní dávky antipsychotické medikace v ekvivalentech chlorpromazinu.

Výsledky: Výsledky ukázaly, že symptomy traumatického stresu měřené TSC-40 mají signifikantně vyšší skóre ve skupině s HPO. Zjištěné údaje rovněž ukázaly, že disociativní symptomy (DES) byly signifikantně korelovány se symptomy traumatického stresu (TSC-40) a se symptomy hodnocenými na škále HoNOS. Výrazně signifikantní korelace jsme shledali mezi úrovní antipsychotické medikace a komponentou depersonalizace / derealizace na škále DES u pacientů s HPO.

Závěr: Výsledky podporují důležitou roli disociačních procesů u schizofrenie a HPO a naznačují signifikantní vztah mezi projevy disociace u HPO a antipsychotickou medikací.

V dalším výzkumu bychom chtěli využít těsné souvislosti mezi koncepcí štěpení u schizofrenie a deficitní syntetickou metakognicí. Syntetická metakognice jako psychický proces je schopností lidské mysli syntetizovat záměry, myšlenky, pocity a vztahy mezi událostmi a integrovat je do větších komplexních reprezentací včetně reflexivních funkcí (myšlení o myšlení). Syntetickou metakognicí lze měřit analýzou diskurzu za použití standardizovaných postupů.

Klíčová slova: štěpení, disociace, metakognice, schizofrenie, hraniční porucha osobnosti, antipsychotika